

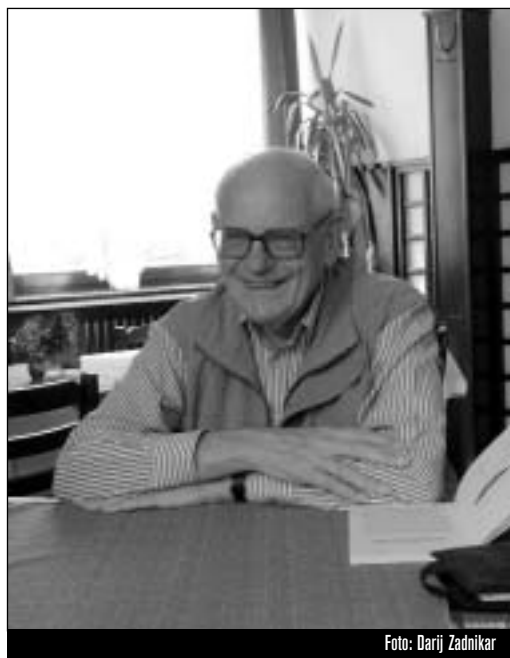
Zdaj ni čas dialoga, temveč konfrontacije

Intervju s profesorjem Francoisom Houtartom, katoliškim duhovnikom, sociologom religije, aktivistom za globalizacijo pravic, predsednikom belgijskega Trikontinentalnega centra, avtorjem številnih knjig, analiz in člankov

Profesor Houtart, včeraj ste v okviru Tabora brez meja imeli predavanje o neoliberalnem kapitalizmu, globalizaciji ter o alternativah, ki se porajajo znotraj gibanj proti neoliberalni globalizaciji. A vendar bi radi začeli z nekoliko bolj osebnim vprašanjem. Če kdo prebere vaš življenjepis, mora priznati, da je izjemen. Ste profesor na katoliški univerzi v Louvainu, ste teolog, filozof, polje vašega raziskovanja je sociologija religije, po drugi strani pa sodelujete v družbenih gibanjih, ki so že po definiciji leva. Takšna pozicija je s slovenskega gledišča precej netipična, saj so katoliški intelektualci v Sloveniji bolj ali manj konzervativni, skozi zgodovino so bili skoraj vedno na strani močnejših. Ali lahko to komentirate?

Da, rekel bi, da sem produkt zgodovine. Ko sem bil mlad duhovnik, sem bil zelo dejaven v gibanju, ki se je imenovalo Mladi krščanski delavci. To gibanje je bilo ustanovljeno v Belgiji, vendar je bilo tudi svetovno gibanje mladih delavcev. To je bilo med drugo svetovno vojno in kmalu po njej, ko je bilo stanje, v katerem je bil delavski razred, izjemno težavno. Na ta način sem bil soočen z zelo specifičnimi problemi. Da bi bolje razumel to stanje, sem se odločil za študij družbenih ved, še posebej pa me je zanimal študij mest, urbanih življenj. Zato sem raziskoval tudi mestno načrtovanje. Vendar je bilo vse to povezano z mladimi delavci v Evropi in še posebno z njihovimi religioznimi problemi. Pozneje sem študiral še na univerzi v Chicagu, kjer so me zanimali enaki problemi, tokrat v ameriški družbi. Pri tem me je še posebno pritegnila Latinska Amerika, kajti že na univerzi v Louvainu in pri delu v Mladih krščanskih delavcih sem imel veliko stikov s tem kontinentom. Po študiju v Chicagu sem v

Latinski Ameriki preživel šest mesecev, kjer sem obiskal vsa gibanja Mladih krščanskih delavcev po celotnem kontinentu. Prva država, ki sem jo obiskal, je bila Kuba in sicer že leta 1953. Torej sem bil vedno soočen s konkretno situacijo nepravilnosti in družbenih problemov, nisem pa mogel narediti zidu med svojim religioznim prepričanjem ali svojimi religioznimi praksami ali učenjem in konkretno situacijo ljudi, še posebej revnih. Mislim, da je to eden izmed temeljev Biblije, kajti identifikacija z revnimi je način, s katerim ne usmerjaš zgolj svojega delovanja, temveč tudi svojo vizijo družbe, kar se še posebej odraža pri mojem profesionalnem delu sociologa. Sociologija ni nevtralna; kot vse druge znanosti ima tudi sociologija vedno svoje izhodišče. Na družbo lahko gledaš skozi oči revnih ali skozi oči bogatih. Zato sem razvil tako pozicijo in celotni študij sociologije religije sem razvil v skladu s tem, pri čemer sem želel biti kar se da natančen, uporabljati metodologijo itn. Pri svojem prvem profesionalnem delu v sociologiji religije sem se v skladu s to pozicijo poskušal oddaljiti od filozofskega pristopa, ki je bil bolj evropski in se približati empiričnemu, ki je bil bolj ameriški. Tako sem skušal razviti empirično raziskovanje, ki bi bilo seveda povezano z veliko evropsko tradicijo v sociologiji. In le postopoma sem začel uporabljati marksistično analizo. Priznati moram, kar je precej

čudno, da sem Marxove Grundrisse odkril v Aziji, ko sem pisal doktorat iz budizma na Šri Lanki in začel raziskovati predkapitalistične družbe. Pri tem sem ugotovil, da je zame s stališča sociologije religije in za raziskovanje predkapitalističnih družb najboljša metoda marksistični pristop. To je bilo seveda povezano s tistim, kar sem videl v vsakdanji realnosti ljudi, mladih delavcev in še posebno ljudi v Latinski Ameriki. To je bilo združeno, razumete? In potem sem se seveda angažiral v gibanjih, da bi spremenil to situacijo. V Latinski Ameriki sem bil v stiku z veči družbenimi gibanji, nekaterimi reformističnimi in nekaterimi bolj revolucionarnimi, kasneje s kubansko revolucijo, bil sem velik prijatelj Camilla Toreza, kolumbijskega duhovnika, ubitega v gverili. Poznal sem ga, še preden je postal duhovnik. Povabil sem ga k sebi v Louvain, kjer je ostal štiri leta študija

sociologije, moja družina ga je tako rekoč posvojila. Pozneje sva sodelovala na različnih krajih sveta, še posebno v Latinski Ameriki, dokler se ni končno pridružil gverili, kajti njegovo življenje je bilo v stalni nevarnosti. Pozneje sem bil aktiven v boju proti vojni v Vietnamu in sem še vedno predsednik vietnamsko-belgijskega združenja. Vietnamci so me prosili, da jim pomagam pri organizaciji sociološkega inštituta v Hanoju. Sodeloval sem tudi v bojih proti kolonializmu, še posebej v nekdanjih portugalskih kolonijah v Afriki in v gibanjih v Južni Afriki, Angoli, Namibiji itn. Vse pa sem počel v skladu s tistim, za kar sem verjel, da je temelj krščanske vizije sveta. Sam nisem videl nobenega nasprotja med takim delovanjem, med take vrste intelektualno izbiro in mojo krščansko vero. Kot strokovnjak sem štiri leta spremljal drugi vatikanski koncil, vendar z latinskoameriški škofi, nekateri izmed njih so bili zelo progresivni. Takrat je koncil predstavljal veliko upanje, da je mogoče transformirati institucijo. Seveda sem hitro spoznal, da sem imel preveč iluzij. Že ob koncu koncila se je lahko videlo, da bo sledilo obdobje ponovne vzpostavitve reda. V tistem času sem celo objavil knjigo, ki se je imenovala *The Explosion of the Church*, ki je bila objavljena tudi v hrvaškem jeziku v Zagrebu. Tam sem razvil tezo, da je vatikanski koncil spremenil kulturo cerkve, kar je bilo temeljnega

pomena, ni pa spremenil organizacije in da bo organizacija spet prevzela oblast. Mislim, da je to približno to, kar se je zgodilo v zadnjih tridesetih letih, ko je centralna organizacija prevzela oblast in resnično zatrla večino vsega, kar je izšlo iz živega procesa, predvsem, vendar ne izključno na Filipinih ali v Indiji. To obdobje je bilo zame nekoliko težavno, kajti ta represija znotraj cerkve, ki je seveda sovpadala z ekspanzijo neoliberalne ekonomije, me je precej osebno prizadela. Vendar, to je že drugi boj ... Naj končam. Gibanje proti globalizaciji, ki ji gospoduje kapital – kar je pomen ti. antiglobalizacijskega gibanja, ki ga drugače imenujemo tudi gibanje za drugačno globalizacijo [altermondialiste, op. p.], gibanja za drugačen tip globalizacije, je po mojem mnenju povsem v skladu s tem. Zato smo leta 1990, pred Seattlom, organizirali sestanek, ki smo ga imenovali Drugačen Davos. To je bilo srečanje petih družbenih gibanj z vsega sveta, ki so bila značilna za vsakega izmed petih kontinentov: kmetje brez zemlje iz Brazilije, delavski sindikati iz Koreje, kmečke kooperative iz Burkine Faso v Afriki, žensko gibanje iz Kanade in gibanje nezaposlenih iz Francije. Pet kontinentov in nekaj analitikov, kot sta na primer Samir Amin in Susan George. Na koncu smo v času glavne konference v Davosu pripravili tiskovno konferenco, katere namen je bilo reči NE. Imeli smo veliko težav pri vstopanju v

Davos, ki je v času sestanka trdnjava, zato smo morali uporabiti veliko trikov, da smo lahko imeli konferenco v mestu. Na srečo so bili zaradi tega tako jezni, da so spisali komunikke proti nam. To je bilo z našega stališča najboljše, kar so lahko naredili, kajti to nam je prineslo veliko publicitete. Nato smo se odločili izdati knjigo, v kateri so zgolj dokumenti z našega sestanka. Ta knjiga je doživela trinajst izdaj v več kot desetih različnih jezikih, tudi v vietnamščini, arabščini, italijanščini, tako da je že sama po sebi predstavljala velik uspeh. To je bil neke vrste začetek vsega tega, kar se dogaja zdaj, torej protestov proti sestankom, kjer se sprejemajo odločitve, na primer proti G8 ali evropskim sestankom in po drugi strani združevanja družbenih gibanj, asociacij in organizacij, ki niso odvisni od agende velikih sestankov, temveč utemeljujejo lastno agendo. Takšen primer je Svetovni socialni forum v Porto Alegru, ki utrjuje svojo agendo drugega sveta, ki je mogoč in načina, kako ga ustvariti. Seveda sem del tega projekta, ki je nadaljevanje moje prejšnje poti. Pri tem ne vidim nobenega nasprotja, seveda pa ga kdo drug lahko.

Glede na to, da ste duhovnik, ste na včerajšnjem seminarju predstavili zelo zanimivo tezo: "Alternative ne padejo z neba, so družbeno proizvedene." Ta teza napeljuje k vprašanju, ki se dotika tistih realnosti in druž-

benih gibanj, v katerih ste aktivni in ki prihajajo iz t. i. tretjega sveta. Do zdaj je veljalo, da je Zahod izvažal ekonomske, družbene in politične modele ter hkrati načine, kako se boriti proti tem modelom. V tem obdobju t. i. antiglobalizacijskih gibanj pa se prvič soočamo z obratnim tokom, z drugimi besedami, začeli smo [na Zahodu, op. p.] se učiti od gibanj iz t. i. tretjega sveta. Ali mislite, da je to korenita sprememba, smo začeli poslušati? Prav tako ste omenili Grundrisse in predkapitalistični način produkcije. Kakšna je torej po vašem mnenju kvaliteta teh gibanj iz tretjega sveta, ki jih tako dobro poznate? Česa se lahko, po vašem mnenju, od njih naučimo?

Menim, da moramo vedno biti kritični, kritični v intelektualnem smislu. Poskušati moramo opazovati dogajanja in jih reflektirati. V tem smislu mogoče drži, da imamo v t. i. tretjem svetu najradikalnejšo opozicijo proti ekspanziji neoliberalnega kapitalizma, mogoče zato, ker so njegove najočitnejše žrtve. To ne pomeni, da v naših družbah žrtve ne obstajajo. Samo v Evropi je 20 milijonov nezaposlenih, ki so tudi žrtve sistema, vendar danes v naših družbah obstaja veliko načinov absorbiranja reakcijske sposobnosti teh ljudi. Zato verjetno drži, da v tretjem svetu včasih obstajajo bolj konkretne reakcije. Če pogledamo enega izmed zanimivejših primerov, enega izmed najboljših primerov:

po mojem mnenju kmetje brez zemlje v Braziliji reagirajo, ker živijo v državi, ki ima neskončno obdelovalnih površin, a vendar je zaradi velike koncentracije zemlje štiri milijone kmetov brez zemlje. Ta koncentracija seveda obstaja že dolgo, vendar sedaj obstaja tendenca po reorganizaciji kmetijstva v funkciji kapitalistične orientacije, torej produktivistične orientacije, kar pomeni, da je vsa zemlja postala kapital. Pred tem je bila posest zemlje pomembna, ker je predstavljala prestiž, produktivnost te zemlje ni bila pomembna. S kapitalistično proizvodnjo v kmetijstvu pa produktivnost postaja vse pomembnejša, zaradi česar je vse več kmetov izrinjenih z zemlje, kajti kot mali kmetje niso dovolj "produktivni". Zato obstaja močno gibanje, kajti to je njihovo življenje in ker veleposestniki uporabljajo zasebne vojske in ker obstaja celotni sistem represije, zaradi česar so neposredno soočeni [s sistemom, op. p.]. Vzemimo na primer zapatistično gibanje iz Mehike, kjer je zelo zanimivo dejstvo, da je gibanje staroselcev, ki je seveda gibanje za njihovo lastno identiteto, in je boj, ki traja že več kot petsto let, povezano z neoliberalnimi politikami. Zapatisti so začeli z vstajo 1. januarja 1994, ki je bil dan vstopa Mehike v NAFTA, v prostotrgovinsko območje med ZDA, Kanado in Mehiko. S tem so naredili povezavo med absorpcijo mehiške ekonomije v severnoameriško ekonomijo in njihovim lastnim položajem. Zapa-

tisti namreč živijo na prostoru, kjer se proizvajajo največja mehiška bogastva, gozd in nafta, sami pa pri tem ne dobijo ničesar, kajti ta bogastva si delijo državne ali ameriške multinacionalke. To je spet primer močne opozicije, ki izhaja iz močne zavesti. Res je, da taka gibanja v manjšem obsegu obstajajo vsepovsod. Vendar si ne smemo delati preveč iluzij. Močna in velika so zgolj gibanja v Braziliji, zapatisti (z vsemi slabostmi), sindikati in sindikalna gibanja v Južni Koreji, pomembna staroselska gibanja v Latinski Ameriki na splošno, predvsem pa v Ekvadorju. Drugje po svetu pa vidim veliko gibanj, ki so zelo zanimiva in polna idej, vendar so majhna. V Aziji, na Tajskem, kjer sem bil pred dvema tednoma, so imeli skupščino revnih, ki je zelo zanimivo srečanje lokalnih gibanj, malih kmetov, ljudi, ki se borijo proti izgradnji jezov, delavcev, ki že deset let čakajo na odškodnine za tovarno, ki je pogo-rela, urbanih revežev iz velikih mest itn. Prišli so skupaj, pritiskajo na vlado. Ti ljudje branijo svoja življenja. Pri njih ne gre za vprašanje, ali bodo imeli malo več ali malo manj, gre za njihova življenja. Zato lahko vidimo, da se nekaj premika. Zelo pomembno je, da se združijo z našimi gibanji, na primer s sindikati, ki so trenutno veliko manj radikalni kot gibanja iz tretjega sveta. Vendar moramo hkrati razumeti, da zgolj matematična akumulacija gibanja ne bo imela resničnega učinka na spremembe. Potre-

bujemo določeno vizijo, določeno analizo vzrokov in določeno definicijo ciljev. Ta gibanja se morajo steči v določeno dinamiko proti kapitalističnemu sistemu, ne da bi pri tem izgubila svoje značilnosti. Ženskemu gibanju ne rabi postati sindikat, staroselsko gibanje mora ostati staroselsko gibanje, ekološko gibanje pa ekološko. Velik korak pa je pomagati drug drugemu odkriti, zakaj je posamezen problem vse bolj akuten zaradi logike kapitalističnega sistema. Kapitalistični sistem ni izumil odnosov med moškimi in žensko, to je star problem, ki ga je kapitalizem poudaril. Na primer, v Latinski Ameriki ali na Filipinih ali v Zimbabveju obstaja sistem podpodgodbeništva. V tem sistemu velike multinacionalke podpišejo pogodbe z malimi lokalnimi industrijami, vendar zaradi zmanjševanja stroškov vsiljujejo lastne cene delovne sile. Tekstilna ali elektronska industrija na primer zaposlujeta ženske, katerih plače so dosti nižje od plač moških. Tako se zanašajo na zelo star neenak odnos med moškimi in ženskami, ki ga kapitalistični sistem izkorišča za povišanje profita in akumulacije. Dejstvo je, da je vse več žensk v naraščajočem neformalnem sektorju, še posebno v tretjem svetu, pa tudi v naših družbah. Naraščajoči tretji sektor ženske vse bolj obremenjuje, kajti ženske so večinoma temeljni ekonomski dejavnik neformalnega sektorja. Tako smo priča feminizaciji revščine, ki je globalna logika kapi-

talističnega sistema. Razumeti moramo ta proces in tudi ženska gibanja morajo dojeti, da se njihov položaj slabša zaradi tega. Enako se dogaja z izobraževanjem in celotno privatizacijo izobraževanja. Po celotnem svetu višja univerzitetna izobrazba postaja vse bolj visoko tehnološka šola v funkciji trga. Na moji univerzi se stare humanistične vede vse bolj krčijo in krčijo, kajti za njih ni denarja. Tudi raziskovalno delo je privatizirano. Moj center sociologije religije, kjer sem imel svojo univerzitetno pokojnino, je bil ukinjen. Petintrideset let dela po vsem svetu na različnih religijah je bilo kratkomalo izbranih, ker univerza ni imela denarja. Če je raziskovanje privatizirano, kdo bo plačal sociologijo religije? Shell, Renault ali Enron gotovo ne. Istočasno pa multinacionalke financirajo in ustvarjajo nove univerzitetne katedre, kar pomeni vse večjo odvisnost od kapitalističnega sistema in s tem znižanje refleksivne in raziskovalne funkcije ter univerze. Osredotočamo se na tisto, kar je neposredno koristno in profitabilno za sistem. Zdaj pripravljamo in urejamo časopis *Alternatives Sud*, s katerim želimo znanje Juga, Latinske Amerike, Azije in celo Vietnama prenesti Severu. Če je le mogoče, je to znanje o alternativah. Hkrati pa pripravljamo tudi številko o visokem izobraževanju. In kaj smo odkrili! Izjemno veliko rast zasebnega visokega šolstva v vseh teh državah, pri katerem gre samo za posel in za nič

drugega kot za posel. Ustanavljajo se univerze z zelo specifičnimi fakultetami, kot so na primer poslovna administracija, pravo in arhitektura. Obstaja celo ameriška multinacionalka, katere edina funkcija je ustvarjati univerze. To je seveda zelo profitabilno! To moramo vedeti. Enako je v zdravstvu, ki ga vse bolj nadzorujejo multinacionalke in s tem povzročajo uničenje zdravstvenega in socialnega varstva. Poskušati moramo pridobiti večjo zavest o tem. Veliko zelo konkretnih problemov, s katerimi se srečujemo in ki povzročajo reakcije ljudi in določenih organizacij, mora doseči tudi neke vrste antisistemsko realnost. Kajti akumulacija večje spontanosti ne bo imela resničnega učinka. Seveda ima določen učinek, vendar moramo dolgoročno graditi na drugačnih premisah. Res je, da je večina gibanj proti vertikalni in avtoritarni organizaciji, proti avantgardni stranki, ki poseduje celotno resnico. In to je zelo močna in zelo dobra reakcija. To pomeni, da se mora gibanje zgraditi od spodaj. Vse bolj se vztraja na participativni demokraciji, ki se sooča z reprezentativno demokracijo. To je nov trend, ki je včasih težaven za stare organizacije, ki izvirajo iz socialističnega tabora ali iz socialistične ideje ali iz sindikatov. Le s težavo se mešajo z novimi gibanji, kajti njihova kultura boja in izražanja je povsem drugačna. To je zelo velika težava, s katero se soočamo pri Svetovnem socialnem forumu, ko skuša-

mo združiti te različne poti in ko skušamo združiti tiste, ki jih jaz imenujem neokeynesianci oziroma reformisti, katerih ideja je, da moramo najti alternative, vendar znotraj kapitalističnega sistema in tiste, ki pravijo NE, spremeniti moramo kapitalistični sistem, spremeniti moramo pravila igre. Za zdaj je edini način, da poskušamo združiti vse te sile, kajti pol kapitalističnega sistema je izjemno močan. Prav tako lahko že zdaj opazimo najstarejše strategije sistema, torej poskuse kooptiranja gibanja. Pred dvema mesecema me je v Louvainu obiskala podpredsednica Davosa. Povabila me je, da bi predaval na konferenci in organiziral seminar. V Davosu! Bila je francoska gospa in začela sva se pogovarjati o situaciji v svetu ter o pomenu velike ekonomske moči in politikah Svetovne banke. Ravno kar sem se vrnil iz Šrilanke, kjer obstaja načrt ukinitve celotne produkcije riža, ki je poglavitna prehrabena osnova, ker je iz ekonomskega gledišča ceneje uvažati riž iz Vietnama, Tajske ali Burme, kot pa ga proizvajati na Šrilanki. Načrt zaobjema ukinitve celotne produkcije riža in jo spremeniti v izvozno kmetijstvo s koncentracijo zemljiške lastnine in ukinitvijo malih kmetov, dveh milijonov družin. Začeli so s privatizacijo vode in namakalnih sistemov, tako da kmet, ki mora plačati namakanje, ne more preživeti. Ko sem vse to razložil, sem dejal, da mora razumeti, da v trenutku, ko z izjemnimi težavami in z

izjemno nizkimi sredstvi skušamo zgraditi drugačen pol Davosu, kjer se zbirajo najmogočnejši sveta, ne morem sprejeti njenega povabila. Rekel sem NE. In je vztrajala: "Pa vendar, lahko boste spoznali Collina Powella. In pomislite na vse to občinstvo, ki vas bo poslušalo ..." Odvrnil sem, da če bi lahko zgolj za trenutek mislil, da bo moja intervencija pomagala, da bi si premislili in da bi spremenili svoje politike, bi mogoče o tem premislil. Vendar vem, da ne bodo spremenili svojih politik, da bodo zgolj spremenili svoj govor, vendar nič drugega. Torej, zdaj je čas, da izgradimo drugi pol. To ni čas za dialog, temveč čas soočenja. Zaradi tega imamo težave pri združevanju nekaterih gibanj, ki so temeljna in ki so zelo preobremenjena z demokratičnim procesom in s svojimi vsakdanjimi problemi. Včasih zelo ostro reagirajo na tisto, kar sama vidijo kot vsiljevanje miselnega okvira in miselne strukture. Sam, ki opazujem celotno dinamiko znotraj izgradnje Svetovnega socialnega foruma, lahko vidim ta velik strah pred vsakršno organizacijo, kar je na nek način dobro, saj ne rabimo pete internacionale, prav gotovo da ne, kajti graditi moramo, temu bi sam rekel, od temeljev. Po drugi strani pa zgolj večoblikovno telo ljudi, ki se radi družijo, ne bo pripeljalo daleč, kajti ljudje se bodo kmalu utrudili in izčrpali, saj so ta srečanja zelo lepa, a hkrati tudi draga. Predvidevati moramo, da bo nastopil trenutek, ko bo ta

celotni entuziazem dosegel meje. To nam zelo jasno kaže, da moramo graditi alternative. In govorim o alternativah v množini, kajti nihče nima Alternative. Hkrati pa moramo biti osredotočeni na realnost, ki je realnost sistema. Zato mi je blizu postmodernistični tok, predvsem zaradi dejstva, da kritizira moderno, kajti moderno je vzpostavil kapitalistični sistem in celotna dialektika med idejami in zgodovino idej ter zgodovino ekonomskega sistema. Kapitalistični sistem je bil temelj, ki je omogočil modernizem in vse posledice uničenja narave ter uničenje povezave človeškim bitjem in naravo, prav tako vso solidarnost med ljudmi z individualizacijo kulture in praks. V tem smislu je reakcija postmoderne filozofije in družbene znanosti dobra. Vendar pa je po drugi strani ideja, da ni sistema ali strukture, da obstaja zgolj neposredna zgodovina, samo akter, ki proizvaja svojo lastno zgodovino, izjemno nevarna, saj je demobilizirajoča, je najboljša ideologija za ta trenutek. Ta ideologija pa je, da je kapitalistični sistem skozi nove tehnologije sam zgradil materialno bazo svoje globalizacije. V trenutku, ko je kapitalistični sistem postal svetovni sistem, veliko bolj kot kdaj koli prej, razvijamo miselnost, filozofijo, ki pravi, da sistem ne obstaja. Torej, tukaj imamo opraviti s protislovjem. Menim, da je ena izmed nalog tega gibanja, da skuša združiti ta demokratični proces, to dejstvo, da se alternative gradijo od

spodaj in nujnost preizkušanja vseh načinov, s katerimi bi lahko posamezne alternative in tudi določeno idejo, vendar ne dogmo, povezali z globalnim sistemom. In na koncu moramo uničiti logiko globalnega sistema, kajti v nasprotnem primeru sploh ni treba začenjati vseh teh malih alternativ, kajti male alternative se zelo hitro in zlahka reintegrirajo v sistem. Vzamimo za primer Micro Credit, ki trenutno po celotnem svetu žanje velik uspeh. Pravijo, da bo Micro Credit rešil probleme ljudi. Prav, lahko reši posamezne probleme, kar je dobro, ker je neposredno. Vendar sedaj že lahko vidimo, da Svetovna banka podpira Micro Credit. Vse več bank je vse bolj zainteresiranih, kajti zavohale so možnost, da vsrkajo del prihrankov navadnih ljudi. Prihranki desetih milijonov ljudi, tudi če so majhni, postanejo pomembni. Obstaja torej popolna integracija te zanimive in radodarne iniciative v sistem. Na to moramo biti pozorni, drugače nas bodo vedno znova vsrkali. Isto se dogaja na ideološkem področju. Svetovna banka je sedaj organizirala posebno službo za odnose z velikimi religijami. Predsednik te službe je James Wolfenson in podpredsednik je canterburijski nadškof. Njihove dokumente sem videl na sestanku z osebo, ki je zadolžena za to službo. Bilo je neverjetno! Njen edini namen je znova ustvariti legitimnost. Čutijo, da izgubljajo legitimnost, zato jo morajo ustvariti. In verni ljudje so tako naiv-

ni, so brez kakršnekoli analize. Vidijo, da so dobri ljudje, da govorijo jezik vere in da si želijo, da bi se dobro človeštva borilo proti revščini ... in zato jim kar sledijo. Bivši predsednik Mednarodnega denarnega sklada, ki je prakticirajoči katolik, je v času, ko je zapustil Mednarodni denarni sklad, postal član Pontificalne komisije za pravičnost in mir v Rimu in predstavlja katoliško cerkev na mednarodnih sestankih. Za pravičnost in mir! Človek, ki je bil na čelu institucije, ki je uničevala mir in pravičnost! Samo zato, ker je bil dober katolik ... Temu pravim pomanjkanje analize, popolno pomanjkanje analize. Ena izmed nalog, ki jo moramo opraviti intelektualci, je razvitje teh analiz. Vendar ne spet od zunaj – teoretični pristop in teoretično delo sta nujno potrebna – temveč znotraj gibanja, začevši od konkretne situacije ljudi, kajti oni so strokovnjaki, ne mi. Mogoče lahko takrat pomagamo razumeti, mogoče lahko povežemo vsako konkretno, neposredno situacijo z globalno situacijo. To je dinamika, ki jo danes lahko vidim znotraj gibanja.

Mogoče bi se z zadnjim vprašanjem dotaknili načrtov. Vemo, da se razvija proces izgradnje socialnega foruma in regionalnih forumov. Sedaj imamo Svetovni socialni forum, v Firencah bo novembra Evropski socialni forum. Kakšne so konkretne taktike, konkretne strategije za prihodnost? Si lahko zamišljate program ali platfor-

mo gibanja, ali pa obstaja zgolj komunikacija med gibanji in različnimi solidarnostnimi mrežami? Kakšna je dinamika, kam smo usmerjeni? Vidimo, da sistem izgublja legitimnost, vidimo zadnje dogodke v Latinski Ameriki, v Argentini ali Urugvaju. Torej je ta prvi korak, ki je bil omenjen, prvi Svetovni socialni forum v Porto Alegru, katerega namen je bila delegitimacija neoliberalne globalizacije, že dovršen?

Da, vendar bo treba še veliko narediti, preden bo izgubila legitimnost v javnem mnenju. Veste, Gramsci je zelo jasno povedal, da je pglavitni cilj dominacije sprejetje dominacije s strani dominiranih skupin. Torej, prvi korak je, da dominirane družbene skupine pridobijo zavest o dominaciji, vendar to še ni bilo storjeno. Na teh forumih se stvari razjasnjujejo, vendar ne vedno in ne vsakomur. Nimajo vsi enake stopnje zavesti. Vendar obstoj teh forumov pomaga pri ustvarjanju te zavesti.

So neke vrste pedagoško orodje?

Da, vsekakor. Mislim, da je eno izmed takih orodij tudi graf v obliki šampanjskega kozarca, ki predstavlja razporeditev svetovnega dohodka. Dvajset odstotkov prebivalstva, ki se nahaja na vrhu, porabi dvainosemdeset odstotkov svetovnega dohodka, dvajset odstotkov prebivalstva na dnu grafa pa zgolj 1,4 odstotka. To je naj-

boljša podoba logike kapitalističnega sistema, ki se bo razvijal tukaj [pokaže na zgornji del kozarca, op. p.], a ne za te ljudi [pokaže na preostanek grafa, op. p.]. Da bi prišli do te zavesti, moramo narediti še en korak naprej, kajti to še ni doseženo. Vendar je verjetno res, da je največji dosežek, ki smo ga dosegli na različnih srečanjih, na kulturnem področju. Prešli smo od kulture Ni alternative! h kulturi Drugačen svet je mogoč! In to je velik korak. Istočasno se nam v prihodnosti obeta razširitev. Zbralo se bo vse več družbenih skupin in ljudi z vedno večjo zavestjo. Tudi geografska razširitev napreduje zelo hitro. Naslednje leto bomo imeli komaj tretje svetovno srečanje in že imamo regionalna srečanja na vseh kontinentih. V Aziji bo v Indiji, v Afriki v Bamaku je to leto že bilo srečanje, v Latinski Ameriki bo novembra v Quitoju, ravno tako v Avstraliji in seveda v Evropi novembra v Firencah. Prav tako imamo vse več nacionalnih srečanj. Enega pripravljamo v Belgiji, pred tremi meseci sem bil v Kolumbiji, kjer sem se srečal z ljudmi, ki kljub neznosni situaciji pripravljajo kolumbijski socialni forum. Snujejo novo koalicijo z novimi gibanji in se pripravljajo na sodelovanje v Porto Alegru in na latinskoameriškem socialnem forumu. Ustanavljajo se tudi nekateri horizontalni forumi, eden se pripravlja na temo Palestine in Bližnjega vzhoda, obstaja tudi evromediterranski forum. V precej državah ob-

stajajo celo mestni forumi, ne za vsako malo vas, ampak tudi za zelo majhne lokalne entitete. Vse te forume vodi ideja združevanja gibanj, za katera se na prvi pogled zdi, da nimajo ničesar skupnega. To so na primer sindikati, ženska in ekološka gibanja. Vendar imajo vsa ta gibanja določeno sposobnost upiranja zdajšnji situaciji. Torej, prva naloga je združevanje, kar je velik uspeh, ki ni prišel zlahka, zato je pomemben. Na primer, v Belgiji je bilo združevanje s sindikati zelo težavno, saj so preveč integrirani v sistem in imajo povsem drugačno kulturo. Počasi so se nam sindikati pridruževali, a prejšnji teden se je umaknilo maoistično gibanje. Belgijski socialni forum ni koalicija strank, temveč organizacij. Vendar so tiste stranke, s katerimi bolj ali manj sodelujemo v Belgiji, enostavno odstopile. Njihov razlog je bil, da je forum s sindikati postal preveč reformističen, zato ga zapuščajo, kar je neumno. Kakorkoli, to je že stara zgodba. Že diskusije med manjševiki in boljševiki so bile v skladu z delitvami, ki jih lahko vidimo danes. To je dejstvo, ki bi ga bilo zelo zanimivo analizirati. Kakorkoli, gibanje raste po vsem svetu, kar je zelo zanimivo. Drugo stvar je vprašanje, kako povisati zavest, za katero menim, da že raste. Vendar je resničen problem, s katerim se moramo spopasti v prihodnosti, problem definicije ciljev. Kaj hočemo? Če gledaš od zunaj, je zelo lahko reči: "Pridejo skupaj, imajo lepo fešto, stvar je

čudovita, vendar, kaj sploh hočejo? Ne zmorejo definirati svojih želja, ne zmorejo narediti svojega programa ali definirati svoje strategije." Kar pravimo mi pa je, da tukaj nismo predvsem zato, da bi definirali program ali strategijo, tukaj smo predvsem zato, da bi zgradili konvergenco in da bi pomagali ljudem, da skupaj poiščejo ideje. V Porto Alegru je bilo 800 delavnic in seminarjev. To in naslednje leto se bomo posvetili dejstvu, da moramo predlagati alternative. Torej se moramo na vsaki izmed delavnic na temo izobraževanja, kmetijskih problemov, podjetništva itn. vprašati, katere nove ideje lahko podamo. Seveda vemo, da zgolj akumulacija novih idej verjetno ne bo spremenila celotnega stanja stvari, vendar gradimo in iz tega se mora izcimiti nekakšna logika. Moramo se ukvarjati s tem. In mogoče moramo definirati vsaj nekaj skupnih ciljev. Glede tega imam nekaj idej, vendar še niso zrele znotraj celotnega gibanja. Mislim, da bi lahko to leto v Porto Alegru določili, da se bomo vsi znotraj gibanja potrudili, da ustanovimo organizacijo ali asociacijo, ki se bo ukvarjala zgolj z enim problemom, na primer z vodo. Voda je eden izmed največjih problemov tega stoletja, in vsi so zaskrbljeni. Ta organizacija bi se borila za idejo, da voda postane svetovna dediščina človeštva in da se je na da privatizirati. To lahko delamo vsi, vsa naša gibanja. To bil bil neke vrste cilj, ki ne vsiljuje ne metode niti svetovne organizacije, ra-

zen mogoče svetovne organizacije, ki bi skušala spremljati in opazovati, kaj se dogaja z vodo in z njo povezanimi problemi. Takšne vrste cilj bi se lahko nanašal tudi na semena ali izobraževanje. Neke vrste skupni cilj, zaradi katerega smo vsi zaskrbljeni, ki pa ne bi uničil dinamike od spodaj, temveč bi gradil alternative od spodaj, hkrati pa bi podal nekatere cilje, o katerih se

bi določalo na demokratičen način in ki jih ne bi mogla vsiliti majhna skupina ljudi, ki bi naj vodila gibanje.

Goričko, avgust 2002

(S profesorjem Houtartom smo se pogovarjali na Taboru brez meja, kjer je predaval v okviru simpozija Alternative neoliberalni globalizaciji.)